

Εισαγωγή

Το *Σκοτεινές αλέες* παραμένει, εβδομήντα και πλέον χρόνια, μετά τη συγγραφή του, ένα από τα πιο δημοφιλή βιβλία της ρωσικής λογοτεχνίας του 20ού αιώνα για τον έρωτα.

Ο Ιβάν Μπούνιν (1870-1953), ως γνωστόν, δεν αποδέχτηκε ποτέ την εξουσία που άρπαξαν με τη βία οι Μπολσεβίκοι τον Οκτώβριο του 1917 και αναγκάστηκε να αυτοεξοριστεί στη Δυτική Ευρώπη το 1920. Ήταν ο πρώτος Ρώσος συγγραφέας που τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ το 1933 για το έργο του «Η ζωή του Αρσένιεφ», φέρνοντάς του την παγκόσμια αναγνώριση και φήμη, τη στιγμή που στην πατρίδα του, το όνομα και τα έργα του βρίσκονταν υπό απαγόρευση.

Το διήγημα «Σκοτεινές αλέες» το έγραψε το 1938 και ήταν εκείνο που έδωσε τον τίτλο στη συλλογή – έναν κύκλο διηγημάτων με θέμα τον έρωτα, την οποία ο συγγραφέας ολοκλήρωσε κατά τα χρόνια του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Την εποχή εκείνη, προκειμένου να αποφύγει δυσάρεστες καταστάσεις, αναγκάστηκε να φύγει από το Παρίσι και να νοικιάσει μια αγροικία έξω από την πόλη Γκρας στη Νότια Γαλλία, όπου ζούσε στα όρια της ανέχειας και της πείνας μαζί με τη σύζυγό του, αρνούμενος να συνεργαστεί με τις κατοχικές αρχές και την κυβέρνηση του Βισύ.

Ο ίδιος ο Μπούνιν θεωρούσε αυτή τη συλλογή διηγημάτων ως «το τελειότερο έργο» που είχε γράψει, ωστόσο, όταν κυκλοφόρησε στα τέλη της δεκαετίας του 1940, προκάλεσε ετερόκλητες αντιδράσεις. Ορισμένοι δυσανασχέτησαν με κάποιες λεπτομερείς περιγραφές του γυναικείου σώματος, άλλοι ενθουσιάστηκαν από τον νατουραλισμό της αφήγησης. Κανείς, όμως, δεν έμεινε αδιάφορος.

Ο Ιβάν Μπούνιν, ως «εχθρός της σοβιετικής εξουσίας», δεν ευτύχησε να δει τα έργα του να δημοσιεύονται στην πατρίδα του όσο ζούσε. Το *Σκοτεινές αλέες*, ωστόσο, δημοσιεύτηκε το 1966-1967 στη συλλογή έργων του συγγραφέα και αμέσως αγαπήθηκε από τους Σοβιετικούς αναγνώστες.

Τα περισσότερα έργα αυτού του κύκλου είναι αφιερωμένα στον έρωτα ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, έναν έρωτα που έχει σχεδόν πάντα μοιραία κατάληξη. Η κατάληξη αυτή μπορεί να είναι ο θά-

νατος, ο εγκλεισμός σε μοναστήρι ή η δολοφονία. Το κόκκινο νήμα που διαπερνάει όλα τα διηγήματα είναι το μοτίβο των αναμνήσεων, στις οποίες ο συγγραφέας περιγράφει τον κόσμο της προεπαναστατικής Ρωσίας που χάθηκε για πάντα.

Για τους ήρωες των διηγημάτων (και για τον συγγραφέα), ο έρωτας είναι το μεγαλύτερο δώρο της ζωής και, συνάμα, το χάος μέσα στο οποίο ζει ο άνθρωπος. Ως εκ τούτου, ο έρωτας είναι πάντα τραγικός, γιατί αλλάζει για πάντα τον άνθρωπο, τον υποχρεώνει να αναστοχαστεί αξίες όπως η αγάπη, ο χρόνος, η μνήμη, η ομορφιά. Οι ίδιοι οι ήρωες ζουν με την προσμονή του έρωτα κι όταν τον βρίσκουν, σημαδεύονται για πάντα από αυτόν και χάνονται.

Το κύριο, όμως, χαρακτηριστικό, είναι πως σε κανένα διήγημα δεν υπάρχει «ευτυχισμένο τέλος», θαρρείς και ο συγγραφέας πιστεύει πως αυτή η «ένωση του ουρανού με τη γη» στο πρόσωπο του γήινου έρωτα, είναι αδύνατη.

Μία από τις ιδιαιτερότητες αυτής της συλλογής διηγημάτων, είτε πρόκειται για μικρές νουβέλες, διηγήματα ή απλώς εικόνες, είναι η λεπτομερής περιγραφή και ανάλυση όχι μόνο της εξωτερικής εμφάνισης των γυναικών, αλλά και του εσωτερικού τους κόσμου, σε αντίθεση με τους άντρες, οι οποίοι, συνήθως, περιγράφονται με αδρές πινελιές.

Πολλά από τα διηγήματα ξεκινούν με λεπτομερή περιγραφή του φυσικού περιβάλλοντος, του καιρού, των κτισμάτων, ως μια, ίσως, νοσταλγική διάθεση του συγγραφέα για την πατρίδα του, από την οποία έλειπε για περισσότερα από είκοσι χρόνια. Το στοιχείο αυτό, όμως, αποτελεί και τον συνδετικό κρίκο με όλη την προηγούμενη, μεγάλη, ρωσική λογοτεχνία του 19ου αιώνα.

Το *Σκοτεινές αλέες* είναι έργο της πλέον ώριμης περιόδου της δημιουργικής πορείας του συγγραφέα. Είναι μια συλλογή που μας προσφέρει μια καλειδοσκοπική ματιά στα ανθρώπινα πάθη, αδυναμίες και τραγωδίες που προκαλεί συχνά ο ανεπίδοτος έρωτας. Και ως τέτοιο, δικαίως έχει κατακτήσει εξέχουσα θέση στην ρωσική αλλά και την παγκόσμια λογοτεχνία του 20ού αιώνα.

Δημήτρης Β. Τριανταφυλλίδης

Καραντίνα – Άνοιξη 2021

Ερέτρια Ευβοίας